ja „Schreiberey'd“ [5]. Tõenäoselt mõeldi selle all Maarja surnuaia ääres Väike-Gildi tänava lähedal asuvat 1582. aasta revisjoniprotokollis „canczelaria'ks“, 1601. aasta omas „die alte Stadt Cantzeley'ks“ nimetatud ehitist [6].

Nagu näha vanimast protokollist, tuli raad sagedasti kokku kantseleisse. Raekojas eneses peeti peamiselt avalikke kohtuistungeid. Mis asutised aga „im neuwen Gemacke“ asusid ja mis puhul raad seal istungeid pidas, jääb tumedaks.

Niisugust linna keskasutiste mitmes eri hoones asumist võis põhjustada ainult terav ruumipuudus raekojas. Tungiva tarviduseta ei oleks näiteks rae kantseleid asetatud üsna teises tänavas asuvasse majja, pidi see ju asjaajamist märksa raskendama. Iseenesest on see asjaolu tähelepanuväärіv. Riias asus tähendatud ajal raekantselei raekojas ja alles 16. sajandi lõpul püstitati selleks eriline juurdeehitis [7]. Nähtavasti oli see kas juurdeehitis rahapajale või raekoja rahapajapoolsele küljele. Tõenäosem on esimene oletus. Kaasaegne Riia raekoda ehitati 14. sajandi esimesel veerandil [8], seega suutis ta enam-vähem rahuldada sealsete linnaasutiste linna arenemisega loomulikult kasvavaid ruuminõudeid terve veerand-aastatuhande kestel. Linnaasutiste ruumipuuduse teravamal kujul esinemist Tartus võib seletada ehk sellega, et siinne raekoda oli ehitatud juba väga varasel ajal, millal linna administratsioon oli veel sedavõrd lihtne, et ei vajanud suuremaid ruume. Kirjaliku asjaajamiskorra sisseseadmisega linnades 13. sajandi lõpu paiku pidi loomulikult tõusma ka valitsemisaparaadi ruumitarvidus. Lübeckis hakkasid linnaasutised selle tõttu juba 14. sajandi algul oma alla võtma raekoja lähedal asuvaid hooneid [9] ja vist samal põhjusel ehitati Riias veel enne 1334. a. uus raekoda [10]. Selle järgi võiks ehk oletada, et ka Tartu piiskopiaja lõpul esinev raekoda oli ehitatud väga varakult, võib olla juba 13. sajandi lõpu paiku.

---

[5]) Nyenstädt, lk. 54. Arndt'i kroonikas toodud Tartu kapitulatsiooni punktides seisab „Schreiberey“ asemel „Buchschreiberey“ (Arndt II, lk. 238), kuna Nyenstädti kroonika Tallinna ärakirjas esineb ta „Bodenschreybereye'na“. Pabst'i arvates tähendab siin Boden sedasama, mis Bude (E. Pabst, Der russische Krieg in Livland 1558. Beiträge, lk. 244). Kuigi teadaolevaist Nyenstädti kroonika ärakirjadest Tallinna oma näib olevat originaalile kõige lähem, on seegi puudulik ja täis vigu (ibid. I, lk. 229). Võimalik, et originaalis seisis „Schreiberye Boden“. On teada, et varemal ajal nimetati nii Riia kantseleid, mida analoogia põhjal võib oletada ka Tartu kohta (vt. A. Buchholtz, Zur Geschichte des Rigaschen Rathhauses, Mittheilungen Bd. XV, lk. 200. Riga, 1893).

[6]) Wybers, R. B. (A. 10), f. IIa ja 42a; vt. ka T. Christiani, Wo lebten Dorpats bekannteste Bürgermeister? S. B. d. G. E. G. 1912—1920, lk. 105. Aastal 1601 oli see hoone juba täiesti lagunenud: Wybers Coll. min. (A. 2.), f. 95 a.

[7]) Buchholtz, op. cit., lk. 186—187.

[8]) Buchholtz, op. cit., lk. 164.

[9]) Rörig, Hansische Beiträge zur Deutschen Wirtschaftsgeschichte, lk. 81.

[10]) Buchholtz, op. cit., lk. 163—164.